

Komunera joateko gogoia ongi gestionatzen al da zuen eskolan?

Eskola eta institutueta, ikasleek beti ez dute komunera joateko aukera, pixagura, kakagura, egarria, hilekoa... duten unean; arau malguagoak eta zorrotzagoak daude, hainbat ikastetxetan giltzaz ixten dituzte komunak, erabilera desegokia argudiatuta. Gaiari tiraka, debekuez, kontrolaz, zigor kolektiboez, intimitateaz, mugitzeko beharrak eta gorputzek eskolan duten lekuaz, espazioak (eta ikasleak) ulertzeko moduez... hitz egiten amaitu dugu.

 MIKEL GARCIA IDIAKEZ SHU OTERO

10 -12 urte inguruko gaztea gurasoarekin agertu zen Mainer Labari pediatriaren konsultan (izena aldatu diogu): aurrez gernu infekzioak izan zituela kontatu zuen, aurrekari horiekin pixari eusteak berriro ere infekzioak sor diezazkiokela-eta, beharra zuenean komunera joateko medikuaren baimen idatzia nahi zuen, eskolara eramateko. “Surrealista iruditu zitzaidan horrelako zerbait sinatu behar izatea, ez al zuen horretarako baimenik?”. Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailari galdetu diogu, eta honako erantzuna jaso dugu: “Jakina, komunera joan beharra daukanak joateko eskubide osoa dauka. Hori esanda, ikastetxe bakoitzak erabakitzen du gaia nola gestionatu, sen ona erabilia”. Eta sen onak dio, Agurtzane Martinez irakaslearen hitzetan, oinarritzko premiak asetzea funtsezko elementua dela haurraren garapen harmonikoa eta ongizatea bermatzeko, “eta eskolak behar horiek asetzen direla zaindu behar du”. “Horiek ongi ase ezean, nekez ariko gara lanean zentratuta eta irakasleak nahi adinako gogoeta burutsuetan”, egin du oharra Nora Salbotx irakasleak.

Zer gertatu ohi da? Ikasleak txikiak direnean behar fisiologikoak proiektu pedagogikoaren ardatz direla, baina adinean gora egin ahala garapen kogniti-

“““

Mezua garbia da: ‘Ez zarete gai kudeatzeko zuen behar fisiologikoak modu egokian eta helduok erregulatu behar ditugu’; autonomia sustatu beharrean, dependentzia”

Agurtzane Martinez

boak eta jarduera akademikoak hartzen dutela lehentasuna, eta bigarren mailan geratzen direla behar fisiologikoak: “Helduek erregulatzen dute noiz erantzun behar zaien behar horiei jarduera akademikoa ez oztopatzeko, ikuspegi helduzentrista gailentzen da eta behar horiek asetzeko dauden espazioek haien aukera hezitzailea galtzen dute”, kritikatu du Martinezek. Arautzeak mezu argia transmititzen die haur eta gazteei: “Ez zarete gai kudeatzeko zuen behar fisiologikoak modu egokian eta helduok

erregulatu behar ditugu; autonomia sustatu beharrean, dependentzia”.

“Nola jokatzeko dugu helduen behar fisiologikoekin? Zergatik orduan muga gehiago jartzen dira haurren kasuan?”, dio Mireia Centeno psikopedagogoak. Lantokietan komunera joateko orduak mugatuta egongo balira edo atea giltzaz itxiko balitz, eskandalagarria litzateke. “Irakasle batzuen iritziz, klase erdian komunera joatea errespetu falta bat izan daiteke eta horregatik mugatzen dute. Eskolan konfiantza nahikoa egon behar-ko luke ikasleak behar duenean komunera joateko. Egia da, ohitura moduan, egokiena dela klasea hasi aurretik edo ondoren joatea, baina batzuetan ezin dugu, eta halakoetan ez luke zertan arazorik egon”, uste du Centenok.

Batez ere institutuen estiloak kezkatzen du Amelia Barquín irakaslea: “Sentiberatasun bat garatzen ari da haurrekin, bereziki txikienekin, baina bat-batean ikuspegi erabat aldatzen da, institutura salto egin eta arau murriztaileak itzelak dira. Jakin nahiko nuke, adibidez, arau gisa zenbat institututan ez den posible ikasgai eta ikasgai artean komunera joatea, zenbatetan itxaron behar den atsedenaldira arte komunera joateko, ez bada zerbait larria. Familia bat ezagutzen dut gaztearen gosaria aldatu behar izan zuena, likido gutxiago

hartzeko, bestela ez zelako atsedenaldira iristen. Guk geuk, irakasleok, ez diogu hiru orduz atsedenaldira arte eusten, komunera joan gabe! Pentsatzen dut norbaitek, klasean daudela, premia duelako komunera joatea eskatzen badu baimena emango zaiola, baina araua sarri da atsedenaldira arte ikasgelatik ez ateratzea, ikasgaien artean ere ez (zarata, mugimendua... argudio). Gazteak, adin horretan, hiru orduz ikasgelan eserita izatea atsedenaldira arte zer nolako erabakia da? Irakasleok guk geuk ez dugu betetzen”.

SEGURU PIXA EGITERA DOALA?

“Ez doaz pixa eta kaka egitera, haizea hartzeko aitzakia da”: horra komunera joateari mugak jartzeko argudioetako bat. “Utzi komunera, ura edatera eta gisakoetara, bai, doike! Baina baita,

“ ”

Utzi komunera joaten, ura edatera eta gisakoetara, baina baita mugitzeko, luzatzeko, burua oxigenatzeko ere. Zerk pentsarazten digu paseo hori hezitzailea ez denik? Zaintzaren pedagogiari ekarpenik egiten ez diogunik?”

Nora Salbotx

mugitzeko, luzatzeko, deskonektatzeko, freskatzeko, burua oxigenatzeko, paseatzeko edo, bertzerik gabe, bertze gelatan zertan ari diren kuxkuxeatzeko beharra badugulako, are haurrek eta nerabeek. Zerk pentsarazten digu paseo hori hezitzailea ez denik? Zerk zaintzaren etikari eta pedagogiari ekarpenik egiten ez diogunik? Ez dezagun ahantzi gure gorputza jartzen dugula hezkuntza prozesuaren baitan”, aldarrikatu du Salbotxek. Beharbada galdera ez da zergatik doazen komunera behar fisiologikoak ez diren beste behar batzuk asetzera, baizik eta bestelako behar horiei erantzuteko espaziorik ba al dagoen eskolan: “Ez dago intimitatean norbere buruarekin eta besteen begiradatik urrun lasai egoteko lekurik ikastetxeetan”, gogoratu du Barqufnek, “eta komuna bihurtzen da ihesbide”. Halako espazioen faltan, “oso

zilegi da komunera joatea pribatutasun horren bila edo mugimenduaren beharra asetzera”, uste du Martinezek.

Mugitzeko beharra duenak ere, komunarako bidea egin nahiko du agian, eta hori galaraztearen atzean sarri beldurra dagoela dio Barquínek: “Joaten direnean nora doaz, zer egingo ote dute, zer egingo dugu ez badira itzultzen? Baina gure mugikortasuna denon artean negoziatu daiteke ikasgelan; noiz mugitu, zertarako, nola eskatu...”. Kasu honetan ere, fokua aldatu daiteke: galdetu beharrean ea zilegi den mugitu nahi eta horretarako komunera joatea, galdetu dezakegu ea zilegi den hainbeste denboraz aulkian eserita izatea ikasleak. “Haur Hezkuntzan, mugikortasunak ia erabat askea dela dirudi, eta adinean aurrera egin ahala, murrizten doa askatasun hori –nabarmendu du Barquínek–. Haur baten komentarioa gogoan dut oraindik, Lehen Hezkuntzara pasa zelarik aitona-amonek galdetu ziotenean eskolan zer moduz: ‘Oraindik jesarrita’. Gizajoak uste zuen bolada bat izango zela”. Luis Larrañaga Gorputz Hezkuntza irakasleak argi utzi zuen, *Non dago gorputza eskolan?* mahai-inguruan (Larrun, 227): “Ikasleek mugimendu beharra ez dute aseta. Batzuek eskolaz kanpoko ekin-

“”

Kontrol zorrotzarekin, zein espektatiba transmititzen dugu? Zugandik espero da gaiztakeria bat, eta gaiztakeria bat egingo duzu, komuneko papera komun zulora botako duzu; soluzioak ezin du izan zigor orokorra”

Amelia Barquín

tzak egingo dituzte, baina egunero ikas-tetxean ordu ugari pasatzea eta ordu horietako gehienak eserita egotea ez da egokia. Gorputza berez prestatuta dago mugimendurako, ez orduak eta orduak eserita egoteko, eta horrek ondorioak ekartzen ditu”.

KOMUNAK, GATAZKA EREMU?

“Ez doaz pixa egitera” argudioari beste batzuk ere gehitu ohi zaizkio, komunaren erabilera zorrotz arautzeko: ikasleek klaseko argibideak galtzen dituzte, komunak zikindu edo puskatzen dituzte, istiluak gertatzen dira...

Komuna gatazkarekin lotzeari hainbat erpin ikusten dizkio Barquínek. Batetik, “komunaren kontrol zorrotzak atzean mezu bat du: espazio hau ez da zuena, ez duzue espazio honetan eragiterik, eta espazio bat propio sentitzen ez duzunean, berau zaintzeko arrazoi gutxiago duzu; aldiz, espazio bat zenbat eta partekatuagoa izan, erasorako gutxiago erabiliko dela eta beste giro bat gailenduko dela iruditzen zait”. Gainera, institutuetan oro har “ez dago adierazpen publikorako aukerarik ez kanalik: pintaketa bat egitea edo kartel bat jartzea gatazka bide da berehala, eta batzuetan premia horien eskapea da helduen begiradatik salbu dagoen leku horretan pintaketa egitea, edo ekintza disruptiboa, erasokorra, kaltegarria”. Azkenik, komunaren erabilera dela-eta helduei jarriko ez genizkiekeen arauak gazteei

jartzeko, zein ikuspegi dago gazteen inguruan? Zein espektatiba komunikatzen eta transmititzen dizkiegu? “Bada, aurreko guztia batuta, eta Pigmalion efektua tarteko, espektatiba horiek batzuetan bete egiten dira, zugandik espero da gaiztakeria bat eta gaiztakeria bat egingo duzu, komuneko papera komun zulora botako duzu, eta atzetik dator zigor orokorra: komuna ixtea, edo papera gehiagorik ez jartzea komunean, eta papera behar duenak atezainari eskatu behar dio. Pentsa, atezainari adierazi behar izatea, adin horretan, kaka egitera zoazela eta papera behar duzula; etxetik papera ekartzen amaituko du hainbaterik”.

Komuna oker erabiltzen denean, pertsona bat komunera behin eta berri joaten denean... gazte horrekin hitz egin behar da, “eta ziur hala egingo dela, baina irizpideak ezin du izan debeku eta zigor orokorra”, dio Barquínek. Komunak ixtea ez baita arazoari aurre egitea, eta gatazkak beste leku batzuetan ere sortzen direla gogoratu du Centenok: “Ezin ditugu tokiak mugatu gatazkak sortzen direlako, batez ere beharrezko tokiak izanik. Ratioak hobetu beharko lirakeke, ikasle asko eta hezitzaile gutxi dagoelako, laguntzeko eta presente egoteko”. Gasteizko alde zaharrean, Ramon Bajo eskolan, aldaketa arkitektonikoa egin zuten komuna desbinarizatzeke (mutilak eta neskek ez banantzeko), eta aldi berean, leku segurua dela bermatu dute: komunak gelaxkak ditu, bakoitza bere atearrekin, eta lababoen lekuan, espazio partekatuan, kristala dago, alegia kanpotik ikusi daiteke espazio hori. Segurtasunaren premia eta intimitatearen beharra gestionatzeko modu on bat izan daiteke.

Nola kudeatu komunak eskolan? “Pertsona arduratsuak izateko autonomia, errespetua, konfiantza bizi behar dugu, okertu behar dugu eta handik ondorioak atera, ikasi, garatu –dio Martinezek–. Konfiantza espazio horiek ez baditugu eta araua bada daukagun ipar bakarra, autorregulazioaren bidea moztuko dugu eta beste ikaskuntza batzuk aterako ditugu (araua saltatzea, estresa, beldurra, haserre, espazioen zaintza ez egitea...)”.

“Institutuko komun batean, atez bertzalde nuen lagunaren instrukzioei segika, ikasi nuen tanpoiak erabiltzen –kontatu digu Salbotxek–. Uste dut begirada feministatik gaur den eguneari problematizatzen ari diren hezigunee-

DANI BLANCO / ARGIA CC BY-SA

tako espazioen zerrendan sartu behar-ko genituzkeela komunak ere (patio, korridore eta ikasgelekin gertatzen ari den modu berean). Goazen pentsatzera bada, denon artean, nola bilakatu espazio horiek ez baztertzaila, hezitzaile eta, zinez, komun”.

MEDIKU IKUSPEGIAK ZER DIO?

Pixari denbora gehiegi eusteak maskuria dilatatu dezake eta ondorioz pixagura antzemateko sentsibilitatea txikitu; gernu-aparailu guztiari eragin diezaiokete eta adibidez ekar dezake gernua ongi ez hustea pixa egiterakoan. Kakarekin berdin gertatzen da, baina kolona da dilatatzeko dena. “Enkopresia asko ikusi ditut pandemiaren geroztik;

haurrak fisuraren bat izan badu, defentsiboki eta intuitiboki eutsi egiten dio kakari, eta kronifikatu egin daiteke”, azaldu du Maider Labari pediatrikari. Hala ere, garbi utzi du hainbeste denboraz eustearen iturburua ez dela eskola, psikologikoa izan ohi dela eta familiak desegituratzen direnean, bortizkeria jasan dutenean... azaleratzen direla joera horiek umeengan. Guk galdera zuzena egin diogu: pixa eta kakari eustea ona ala txarra da? “Eutsi behar diozun denbora zenbatekoa den, horren arabera; ordu batez edo biz ari bagara ez da ezer gertatzen, baina zenbat likido edan duzun, horrek ere baldintzatzen du. Dena den, esfinterraren kontrola zerbait soziala da (ez naturala), ani-

Gatazkaren bat egon delako komunak ixtea ez da arazoari aurre egitea, gure solaskideen hitzetan. Gatazkak beste leku batzuetan ere sortzen direla gogoratu du Mireia Centenok: “Ezin ditugu tokiak mugatu gatazkak sortzen direlako, batez ere beharrezko tokiak izanik”.

maliek ez dute berdin jokatzeko. Beraz, galderaren erantzuna konplexuagoa da eta sozialki barneratuta ditugun jokabideez aritu beharko ginateke”.

ETA GUZTIAREN ERDIAN, GORPUTZA

Behar fisiologikoetatik hasi eta erreportaje honetan zehar jorraturiko gaiak bete-betean gurutzatzen dira gorputzarenekin, gorputzari eskolan ematen (ez) zaion lekuarekin eta garrantziarekin, gorputzek espazio eta dinamikan uzten (ez) duten arrastoarekin. Haurrek adinean aurrera egin ahala, gorputza alde batera utzi eta nagusiki burmuin bilakatzen dira ikasgelan. “Hezkuntza sistemak pertsonak buru hutsera murriztu nahi baditu ere”, burua eta gorputzaren batasunaren, osotasunaren, bereizi ezintasunaren ideia autore ugari azpimarratu dutela gogoratu du Salbotxek: “Mario Lodik ‘dekapitazio’ hitza erabiliz salatzen zuen joera hau, eta azpimarratzen zuen pertsona fisiko unitarioa garetik, gorputza behar duena eta erabiltzeko eta haren bitartez solas egiteko eskubidea duena”. Globaltasun hori natural biziko bagenu, espresuki gorputza landu beharrik ere ez genuke izango, dio Eider Salegi irakasleak, aurrez aipaturiko mahai-inguruan: “Dena bat garetik baldin badiogu, eskolan egiten ditugun planteamenduek premisa horretatik abiatu beharko lukete”. ●

MARCOS
skindegia

**Benetako
antzinako ogia**

© 943 450 966
Ubarburu pasealekua, 113
Astigarraga (Gipuzkoa)

**DATU PERTSONALEN BABESA
EUROPAKO ARAUTEGIA**

Zure enpresa egokitzen
lagunduko dizugu

SIGACUS

© 943 453 588 · www.sigacus.com

LUA arkitektoak

ARKITEKTURA eta HIRIGINTZA
www.luark.com
948132697 - Arga ibaiak kalea 28-30 Iruña